

מסורת הש"ס

(א) גיר' המוס' בחגיגה כג. ד"ה ונספיקה אחי ק"ה ק"ה אול' נמר רב יוסף. (ב) חופק' יספח' דל"ס פ"ד א. (ג) יספח' ק"ה. (ד) [נלקמן קנ"ה].

הנהגות הב"ח

(א) נ"ב רבי יצמיה כי א'פסוקי' ליה ר'עט'ה: (ב) רש"י ד"ה טמא לא י"ל קודם ד"ה טויר דמו לא:

רבינו חננאל

לקמן. ואסיקנא האי קטרא דקטרי בזממא דקטרי באיסתריא חיובא ליכא איסורי' מיהא איכא, אבל מפתחי חלוק א"פ אדית ליה תרתי דשי, כי היכי דאית שטתא למי, דאית ליקטרינהו לתירויהו ולא אמרין דהוא מיניה בטולי בטלה אלא תרווייהו שרי למוקטרינהו. פ"י פסיקא, חזרה, דברמורגמינ' [ישוריה] ותחת חגורה נקפה [והתא' דהוה אסור ספקא], והוא המיין של נשים. פ"י סבכה, וקאיה [נ"א: וקאה] בלשרי ערבי. שרי למקטרי בהנהו חותי שריה דמשה הוא ושריה ליה ולא [שפה] להו [מיער] [שלה] להו משרף]. רצועות מנעל וסנדל א"ה בנו ג' בבי. קטרי דקטרי [א"ה] איסורי' להרעה רצועה במנעל עצמו, המורה חייב חטאת. והני רצועות הנמשכות מגופו של מנעל, שקוטרין אותו על הרגל ועל השוק אחר שנועלין המנעל, הן מותר לכתחילה לקשרן ולהתירן, והוה דבני מחווא. [דוח] [וכן] נמי קשר וחיצון כל רצועות שהוא למעלה של השוק ומן הרגל, אם מיקרא קשרין לשום כך הרצין, קשר של קיימא, שכשנועל ההוא מנעל מכניס רגליו באותן הרצועות ואינו מתירן כל עיקר, ההוא נמי [א"ה] [ומתיר] חייב עליו חטאת. אבל זה הקשר החיצון שלא קשרו האזן, אלא כל אדם קשרו כי היכי דיתנא ליה מרווח או צר, (א) כגון סמאני דרבנן שכל אחד מעמידו על חפצו, כד רוח [לימס] [לימיה] ולמישרף בניתוחא, כגון זה המתירי פטור, שהרי מעשה הדיט הוא, אבל אסור להתירו מחווא דעבידן [דחא] קא מוקים ליה על חפצו וקשרו כמין קשר של קיימא. לפי שאין דעתו להתירו ולשנותו. ומסאני דבני מחווא דעבידן [דחא] קא ולקשרן בכל זמן דכר בעי למרדת שרי ליה קמיע [נ"א: וקמיע] ליה, וכד בעי לסגרי בניתוחא כי הליכון דרבנן מרפי ליה, כי הא גזנא דלחלצה דלאו מותר להתירו לכתחילה. וסנדל כי הל"ן אנפין אית ביה. סנדל דטייע כגון קצת האי דקרו ליה חטאת וטסומא, דעביד ליה לפי מידא אסתורא דכרעיה, קטרי ליה קיטורא מעליא, אם התירו חייב חטאת. ודחומרתא, רצועות מכנפין כולליה רצועות ומעילין בחיבורתא דכר בעי מעיקר והדרי קטרי מאבאי דחומרתא, וכד בעי מרווח, כגון האי פטור אבל אסור. וסנדל המוכן לשנים לחומרתא דכר בעי האי למסימיה מרווח ליה, וכד בעי אחריני למסימיה קמט ליה, ודאי הני לא קטרי [ל"ה] קשר של קיימא מיקרא, דנית ליה להתירו

ונחי ליה נמי לאדרי להתירו, הלכך [שרי להתירן] לכתחילה. ח"ה דר' ירמיה דאיפסיק ליה רצועה דסנדליה, וא"ל ר' אבהו שקול גמי ל"ה דחוי למאכל במהה וכו'ר עליה ואחיה. ק"ל דהאי גמי ל"ה [דא"ל] [קאמר ליה] כי היכי דאיתכשר להנצל בשבת, דהאי [גמי] כיון דחוי למאכל במהה הוה ליה דבר הניטל בשבת כמו ככר או תינוק, ושרי לאיתרי' פחות [פחות] מדר' אבות כר' יצחק, דאמר מוליכין פחות מדר' אבות. ולא תימא כ"ס בלבד שור ל"ה דא"ה [נ"א: מפני שאדם] בחול על ממונו, ואי לא שרית ליה חול לאיתרי' ד' אבות ב"ה, אלא [אפי'] כל דבר שצריך לו מדרתן המוציא תפילין מניסין וזו וזו ושבתה הסכנה מכוסן והדול, כ"ס סכנה גוים, אבל סכנת לטטין מוליכין פחות פחות מדר' אבות. וה"מ דבוכתא דלא מיטע, אבל דבוכתא דמיטען ליבשקיה דבוכתא, כרב יוסף. ואנ"ש דא"ל אביי א בעינא אפיכנא ליה, לא אחיישין ליה. יש רבנן דהוו מפרשי אפיכנא ליה מימין לשמאל, וכיון דאפיכנא ליה הוה לא רצועה דאיפסיקא (וסודרא דפיש לבראי ומיהדק קליה) ומסתגי ליה. ואנן לא קא מחזיקי נאזי חייב חזקין, אלא הופך מקום עקביו לראשו ואוחזו באצבעותיו, ואמר ליה כיון דמסגינא ביה א"פ' בהיפוך כלי

ואלו קשרים

קיטרא דקטרי בזממא. ר'עוה ארוכה שמכניסין בטבעת אסור לכתחילה לקושרה שם מפני שפעמים שמנית שם שצוה או שצויעים וקושר ומתיר ראש האחד שנתון צידה או צעמוד שאסור צו האנקה והגמל: **פרטי דשי.** שמי פתחים היינו אותן לשונות והיוין זו למעלה וזו למטה זו לימין וזו לשמאל ואם אינה מתרת אלא האחד יכולה לפוטרה ולנוצה דזוקק: **מחו דסימא חדא מינייהו צטולי מבטלי לה.** ומיהו קשר של קיימא וכיון דלא ידעי הי מינייהו מרווייהו ליחסרו קא משמע לן: **פשיטא.** דהא כל יומי שריא לה: **דרויהא.** לא דחקמו בראשה אלא קושרו צריו שיוכלה לחולצה מראשה כשהיא קשורה: **מחו דסימא מישף שלפא לה.** מראשה הכי והוה לה קשר של קיימא: **חייסא על שעה.** שמה מוליא דזוקק וזינתק שעה. ודפסקיה נמי איכא לשנויי כה"ג מחו דסימא מחתא ליה דרך רגלה ויוצא קמ"ל דלא עזדה הכי משום נעישותא: **בדאושכפי.** צקשר שהאושכף עושה כשמוצץ הרצועה צמנעל קושר קשר מתכווץ שלא מוכל ללאת והוא קט"ל לעולם: **דרבנן.** שרשוקשים קצב רגלים אין וקשרין דזוקק שפעמים שחולצו כשהוא קשור ונעולו כשהוא קשור ומיהו קשר של קיימא לא היו שצנעת טיט מתירין אותו וקשרין אותו דזוקק שלא ידבק בט"ט וישמט מרגליו: **בדנני מחווא.** שסם רחצי לצב וספקדיס על לצויהן ועציהן להיות מכוונין וקושרין אותו דזוקק ונריך להמיון ערצית: **בדטייעי דקטרי אושכפי.** כסנדלים של ישמעאלים סוחרים שהאושכפים קושרים בהן הרצועות צקשר קצוע: **בדחומרתא דקטרי אינשו.** אלו סנדלים של שאר אנשים שאין רצועות קצועות בהן ע"י אומן אלא הם עומן קושרין אותם בחומרתא צעלמא וקושרין ומתירין ופעמים שמתקיים שבת או חדש: **דנפקי צי פרי.** ונריך כל אחד ואחד לקשור לפי רגלו הלכך בכל יום קושרו ומתירו: **כה"ג.** שאני מתירו עכשיו ונעול בני ושבת היתה: **השפא פטור אכל אסור הוה קשיל:** א"ל אנאי אסור: **מ"ט.** קשיל ק"ה: **א"ל משום דכחול נמי.** אני מתירו בכל יום וקושרו התינוק לפי רגלו: **אי הכי מוסר לכתחילה.** ומעיקרא סבר דלא רגיל למעבד הכי וקטרא דאושכפי הוה שרגיל להיות קצוע: **איפסיק ר'עוה דסנדליה.** ונפל הסנדל מרגלו שע"י הרצועה הוא עומד. שהסנדל פתוח מעל גביו ודדיו של עץ או של עור שלוק וקשה והרצועות נקשרות על גב הרגל ומעמידות אותו: **שקול גמי לה דחוי למאכל בהמה.** דלאוי לטלוול: **וכדור.** בזמקוס הר'עוה ונעולו עד שכתנס: **אציי הוה קאי קמיה דרב יוסף.** צחצ'ה: **צנקיס.** בזמקוס שנפל מרגלך ולא חטלנו צידך להנעיו: **ומ"ש מדר' ירמיה.** דשרא ליה ר' אבהו לנעולו ע"י גמי: **הסם.** כזרמלית כגון צקצה לא הוה מינטר: **והא מנא הוה.** ואמאי אסור לטלטלו והא עדיין תורת מנעל עלי: **דאי בעינא הפיכנא מיומן לשמאל.** כסנדל יס לו שמי מרסיות וכן על עור מקוס קציעות הרצועות אחת מחוץ ואחת מבפנים לצין שני רגלים כשיש למנעלים שלנו וכשנפסק הפנימי ראווי הוה לתקנו ואנ"ש שמיקונו ניכר וגנאי הוה מיהו ללד פנים לא מיתחזי וכשנפסקה חיצונה אינו הגון שצו לתקנו. והך דאציי חיצונה איפסיק משום הכי אסריה רב יוסף אפילו לטלטלו וא"ל אציי והא אכתי מנא הוה דהפיכנא ליה לרגל האחרת ונמנא'ת החיצונה פנימית: **א"ל מדא' מסרן רבי יוחנן.** למילתיה דר"י לקמן ומפרש לה: **ש"מ הלנה כר"י.** דלמר משנפסקה החיצונה לאו מנא הוה: **אזינו.** שכלפי גב הרגל שאחוזו בהן כשנעולו: **סרסיוסוי.** מקוס קציעות הרצועות: **הכף.** שול"א בלע"ז שחתך פרסות הרגל: **טויר.** דמו לא מתקני ליה וא"ר מתקני ליה חדוש הוה והשפא מיהא צטיל ליה: (ב) **טמא.** לא פרחא טומאה מעליו דלכתי מנא הוה ואפילו נפסקה החיצונה דאי עמיף ליה מימין לשמאל ונמנא'ת חיצונה שותה פנימית: **ואמר עולא גרסי:** **אלינא דמאן.** מהני תנאי א"ר יוחנן דמאי דסבירא ליה לעיין שמואל ק"ל לעיין טלטול שבת אכל לעיין חלצה מודה לצר פוגומיה: **אלינא לרבנן.** אשמעינן רבי יוחנן דכי היכי דלענין טומאה משוי ליה מנא לעיין שבת נמי מנא הוה אכל לחלצה לאו מנא הוה ואינו כשר לחלצה והא אנן תנן חלצה בסנדל של שמאל צימין שהחלצה ברגל ימיני ואם נעל צו סנדל שמאל וחלצה כשר ואי נפסקה חיצונה דסנדל של שמאל אמאי לא הוה כשר לחלוץ הואיל וצעלמא סנדל הוה משום דחוי להפוכי ה"נ חוי להפוכי: **אלא אלינא דר"י.** אמרה ר' יוחנן למילתיה ולאשמעינן דבחלצה מודה ר"י דמנא הוה כגון שנפסקה חיצונה של שמאל הופכו לימין וחולץ וכדתנן של שמאל צימין חלצתה כשירה: **אימר דאמרין חלצה כשירה.** היכא דלא נפסקו מרסיותיו: **דלמילתיה.** ברגל העשי לו מנא הוה: **הנא למילתיה לאו מנא הוה.** דהא ר"י לעיין טומאה ושבת לאו מנא משוי ליה: **אימא וכן לחלצה.** כדמפרש ואזיל ואשמעינן דכי אמרינן חלצה כו' ואלינא דרבנן לא מאנין לאוקמיה

פרק חמישה עשר שבת

ק"ב.

אי"מור דאמר' חליצתה כשרה **חיבא דרמי'תיה מנא** **הוה.** והא דלא מוקים לה אלינא דרבנן אכל לא לחלצה משום דלמילתיה דהיינו בשמאל לאו מנא הוה"י היינו טעמא משום דכיון דמנא הוה לדידהו לשבת ולטומאה"ה קף על גב דלמילתיה לאו מנא הוה כשר הוה לחלצה כיון דשל שמאל צימין חלצתה כשר"ה אכל לר' יהודה דלמילתיה לאו מנא הוה ואינו למדי אחרניה נמי לאו מנא הוה משמע דלאו מנא הוה לחלצה: **סנדל**

פטור אבל אסור ותניא אידך **לכתחילה קשיא מנעל אמנעל קשיא סנדל** **אסנדל מנעל אמנעל לא קשיא** **הא דקתני חייב חטאת בדרכיה** **אסור מותר** **לכתחילה סנדל מחווא סנדל אסנדל לא קשיא** **הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבל אסור בדחומרתא דקטרי אינהו מותר לכתחילה** **בסנדל דנפקי ביה בי תרי דרבי יהודה דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא זוגא דסנדלי זמנין דנפיק ביה אינהו זימנין נפיק ביה יגוקיה אתא לקמיה דאביי א"ל כה"ג מאי א"ל חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת קאמרת לי מאי טעמא א"ל משום דבחול נמי זימנין נפיקנא ביה אנא זימנין נפיק ביה יגוקא א"ל אי הכי מותר לכתחילה א"רבי ירמיה הוה קאזיל בתריה דר' אבהו בכרמלית איפסיק (א) רצועה דסנדליה אמר ליה מאי ניעבד לה א"ל שקול גמי לח דחוי למאכל בהמה וכו'רך עילויה אביי (ב) הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה אמר ליה מאי איעביד ליה א"ל שבקיה מאי שנא מדרבי ירמיה יהתם לא מינטר הכא מינטר והא מנא הוה דאי בעינא הפיכנא ליה מימין לשמאל א"ל מדקמתרין רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה יש"מ הלכה כרבי יהודה מאי היא (ג) דתניא סנדל שנפסקו שתי אזניו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף שלו טהור אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו הא שניטל רוב הכף שלו טמא ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לענין חליצה והיונין בה (ד) יוחנן אליבא דמאן אלימא אליבא דרבנן מדלענין טומאה מנא הו לענין שבת נמי מנא הו אבל לא לחליצה דלאו מנא הוה (ה) והתנן וחלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה ואלא אליבא דרבי יהודה (ו) מדלענין טומאה לאו מנא הוה לענין שבת נמי לאו מנא הוה אבל לא לחליצה (ז) דתניא חליצה כשרה ואלא אליבא דר' יהודה נפסקה החיצונה מנא הוה הכא למילתיה לאו מנא הוה דהא אמר ר' יהודה נפסקה החיצונה טהור אלאמא לאו מנא הוה לעולם אליבא דר' יהודה אימא וכן לחליצה והא קמישמע לן דכי אמרינן חלצה של שמאל בשל ימין חליצתה כשרה היכא דלמילתיה**

לסנדל של שמאל בימין וחלץ כשר, דתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה. אלא כי קאמר ר' יוחנן אלא לא לחליצה אליבא דר' יהודה דסבר בפסיקת אורן החיצונה יצא מתורת כלי לגמרי, ולענין שבת לעניין טומאה מודה ליה ר' יוחנן לר' יהודה וסבר לא כותיה, אבל לא לחליצה דסבר ר' יוחנן לחליצה כלי כשר הוא, ומדתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה, דריתנין אימור דאמור רבנן חלצה בשל שמאל בימין כשר, דבמקומו כלי מעליא הוה. כלומר ברבליה שמאל סנדל מעולה הוא. אבל אהא שנפסקה אזני החיצונה (חלימא אליבא דרבנן קא' כלבו) הוה באותה הרגל לאו סנדל מעליא הוא שהני פסקתא אזני החיצונה. וכן נפספסל באחריה דלא הוה באחריה דלא מיטע, אלא הוה מנא באחריה דלא ידידה הוא. ונתנו אלו דבריהם, ולא אמרה כדרך שאמרנו, כי לענין טומאה ושבת וחלצה יש ביניהן הפרש, לא אליבא דרבנן ולא אליבא דרבי יהודה. והדרנן ליתירנא וכן לחליצה, כלומר תורת כלי בחליצה כתורת כלי בעניין שבת ובטומאה, ואליבא דרבי יהודה דאמר בפסיקת אורן החיצונה בלבד יוצא מתורת כלי.

עין משפט גד מצוה

ה א ב ג מיי פ"י מהל' שבת הלכך ד סנדל לאוין קה טו"ש"ה א"פ ח"י שח טפ"ק טו:
ו ד ה מיי פ"ו מהלכות כלים הלכך י' י' ג ופכ"ד הלכך ד:

ו ו מיי פ"ד מהל' יצוס הלכך י'ט טפנ עשין כה טו"ש"ה אה"ע ס"י קסט טפ"ק כה כה"ג:

לעני רש"י

שול"א. סוליה.

מוסף תוספות

א. אלא משום דאמר'ו מינו דמצי לאפכ"י משפאל לרבין הוי מנא, ואכ"כ למינן נמי גימא דלאו כגון הוה לחליצה. נמצין. ב. משום דאי נמצין. מוסף ליה משפאל למינן. נמצין. ג. שש בוה שכל עצמו אינו קרוי סנדל אלא מפני שנוכח להתחפר ולמרוק של ימין. נמצין. טפי קרינן ביה מנעל של ימין. מ"י כר"ן.

רבינו חננאל (המשך)

הוא אמאי אסור לטלטליה. ואמר ליה רב יוסף דמרמורין ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דכד מפסיק סנדל א"ע"י דאפשר להפריכה לאו מנא הוה, ש"מ דלהלכתא כר' יהודה. מאי דר' יהודה דהניא סנדל שנפסקה אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו או שניטל כל הכף טמא. ב' אזניו או ב' תרסיותיו או שניטל רוב הכף טהור. ר' יהודה אומר נפסקה הפנימית טמא, החיצונה טהור. פירוש קסבר ר' יהודה א"ע"פ שלא נפסקה אחת האוזן החיצונה לא סנדל כלבו, נפיק ליה מתורת כלי לטוהר. ות"ק סבר אם נפסק אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו עדיין כלי הוא ויצא מתורת כלי עד שפסקו שתיהן. ולר' יהודה כיון שנפסק האוזן החיצונה כבר יצא מתורת כלי וטהור הוא. ואנ"ש שיוכל להפכו לזה הסנדל ברבליה דאחרת ולשום האוזן החיצונה פנימית. וקמרחין ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דאמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן, כמחלוקת לטומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לחליצה. פ"י כל דהוא כלי לקבל טומאה, גם הוא כלי לינטל בשבת, וכל שיצא מתורת כלי לענין טומאה, קא יצא מתורת כלי לענין שבת ואינו ניטל, ומשום הכי אצריכיה רב יוסף למיבשקיה דלאא לטלטליה בשבת. ויהיכי מתרין דר' יוחנן אליבא דר' יהודה קתני ר' יוחנן אבל לא לחליצה, והוי בה רבא אליבא דמאן קאמר ר' יוחנן אכל לא לחליצה, אלימא אלימא אליבא דרבנן דסברי בפסקת אורן אחר לא נפיק מתורת כלי, ואינו רבא כלי נפיק מתורת כלי לענין טומאה, ואלא דלדברי הכל אם נפסקה האוזן הפנימית כלי מנא הוה, ואי מיהא לטנול ומשווי ליה פנימית, ונתנין בהדיא לענין חליצה דאי אפיך ר' יוחנן אלא לא לחליצה אליבא דר' יהודה דסבר בפסיקת אורן החיצונה יצא מתורת כלי לגמרי, ולענין שבת לעניין טומאה מודה ליה ר' יוחנן לר' יהודה וסבר לא כותיה, אבל לא לחליצה דסבר ר' יוחנן לחליצה כלי כשר הוא, ומדתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה, דריתנין אימור דאמור רבנן חלצה בשל שמאל בימין כשר, דבמקומו כלי מעליא הוה. כלומר ברבליה שמאל סנדל מעולה הוא. אבל אהא שנפסקה אזני החיצונה (חלימא אליבא דרבנן קא' כלבו) הוה באותה הרגל לאו סנדל מעליא הוא שהני פסקתא אזני החיצונה. וכן נפספסל באחריה דלא הוה באחריה דלא מיטע, אלא הוה מנא באחריה דלא ידידה הוא. ונתנו אלו דבריהם, ולא אמרה כדרך שאמרנו, כי לענין טומאה ושבת וחלצה יש ביניהן הפרש, לא אליבא דרבנן ולא אליבא דרבי יהודה. והדרנן ליתירנא וכן לחליצה, כלומר תורת כלי בחליצה כתורת כלי בעניין שבת ובטומאה, ואליבא דרבי יהודה דאמר בפסיקת אורן החיצונה בלבד יוצא מתורת כלי.